

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Присвячується
130-річчю НУХТ

Всеукраїнська
науково-практична
конференція

**«Актуальні проблеми
економічного та соціального
розвитку підприємств
харчової промисловості»**

24 — 25 квітня 2014 рік

КИЇВ НУХТ 2014

Голова секції — Н.М. Салатюк, канд.екон.наук, доцент
Секретар секції — Т.А. Нікітіна, канд.екон.наук, доцент

Ауд. В-202

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

І.С. Біла, канд. екон. наук, доцент

Національний університет харчових технологій

Після здобуття незалежності в Україні розпочалися процеси становлення та розвитку підприємницького сектору, як основи економічної системи ринкового типу. Визначальним чинником став теоретично необґрунтований і поверхневий курс проведення ринкових реформ із надмірним використанням ліберальних західних концепцій або ж надмірним посиленням адміністративного державного регулювання та нароцненням неефективної нормативно-правової бази. Процес формування прошарку підприємців в Україні здійснювався без поступового первісного нагромадження капіталу, без тривалого розвитку підприємницьких навичок і послідовного формування підприємницької культури.

На сучасному етапі розвитку економічної науки не виникає сумніву, що в умовах трансформацій держава повинна формувати підприємницький сектор і виконувати роль прискорювача по відношенню до нього, всебічно сприяти розвитку підприємницької ініціативи, оскільки підприємництво по суті є низькозатратною стратегією економічного розвитку. Однак, не дивлячись на це, особливістю розвитку сучасного державного регулювання підприємництва є формальна його спрямованість на розвиток середнього і малого бізнесу, що виявляється у неможливості розкриття їх потенціалу у формуванні і розвитку середнього класу.

Так, на початку 90-их років в Україні вважалося, що економічні реформи автоматично призведуть до виникнення та розвитку масштабного середнього класу. Однак, потрібно підкреслити, що на сьогодні ця верства в країні є нечисленною, а її спільна мета, мораль, інтереси — не сформовані. Як виявляється, в Україні існують певні труднощі із визначенням меж середнього класу. Класичні характеристики середнього класу, які використовуються на Заході, не спрацьовують при намаганні описати такий віт-

чизняний прошарок людей. На думку дослідників, проблема в Україні полягає у невідповідності між професійно-освітнім рівнем, доходом, престижем та соціальною самооцінкою [0, с. 67]. Поширеними є випадки, коли особи з досить високим рівнем кваліфікації — вчителі, вчені, лікарі — мають низький дохід, або ж ті українці, які за рівнем доходу можуть бути віднесені до середнього класу, не мають достатнього рівня професіоналізму. Крім того, значний рівень криміналізації та корумпованості людських відносин, дискримінація за приналежністю до ресурсів, наявністю зв'язків стають головним ресурсом середнього класу, замість досвіду, знань, працелюбності. Такі розбіжності в критеріях відбору вітчизняного середнього класу призводять до коливань його показників в Україні від 10 % до 49 %. Так, за даними дослідницької компанії GfK Ukraine із доходом не нижче 4815 грн на місяць на одну особу у 2012 році становив 23,6 %. За висновками соціологічного дослідження, що проводилося Центром Разумкова у 2008 р., представниками середнього класу назвали себе 50,7 % населення, тоді як вже у 2011 тільки 44 % [0]. Однак за додатковими психологічними і майновими характеристиками під цю категорію підпадали лише 17,6 % населення країни [0, с. 6].

Згідно досліджень Київського інституту проблем управління ім. Горшеніна 46,5 % представників середнього класу мають власний бізнес, тоді як в його складі представників малого і середнього бізнесу 48,3 %, високооплачуваних найманих працівників, що володіють культурним капіталом 51,7 % [0]. Останнє підтверджує тезу про те, що рівень розвитку малого і середнього бізнесу є одним із чинників формування середнього класу, має значний потенціал у його стабілізації в суспільстві та може слугувати критерієм ефективності системи державного регулювання підприємництва.

Розвиток малого і середнього бізнесу в Україні характеризується спадними тенденціями. Так, кількість суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення становила у 2010 році 78 та 5 відповідно, а у 2012 році — 76 та 4; кількість зайнятих працівників у 2010 році — 3393,3 тис. осіб та 2164,6 тис. осіб, а у 2012 році — а у 2012 році 3144,2 тис. осіб та 2051,3 тис. осіб відповідно у середніх та малих підприємствах відповідно [0]. Останнє пов'язане із:

- ♦ низьким державним фінансуванням його розвитку (протягом 2003 – 2014 рр. планові бюджетні кошти на реалізацію «Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» зменшились більш майже у 39 разів [0]);

- ♦ суперечливими змінами в сфері оподаткування (з одного боку, збереження на законодавчому рівні спрощеної системи оподаткування, запровадження спеціальних інвестиційних пільг — нульової ставки податку на прибуток протягом 5 років — для новостворених підприємств, підприємств із щорічним доходом до 3 млн. грн. (до 20 працівників) з метою залучення інвестицій в оновлення основних засобів, створення додаткових робочих місць, збільшення обсягів виробництва, робіт, послуг, підприємств, які були зареєстровані платниками єдиного податку (із виручкою до 1 млн. грн. та із кількістю працівників до 50 осіб [0]), а з іншого боку — недостатність податкових стимулів в інноваційній

сфері, особливо підприємствам виробничої сфери, посилення процесу адміністрування податків, запровадження звітності суб'єктів малого підприємництва перед Пенсійним фондом, який, в свою чергу, наділяється правом перевірок, та обов'язковість використання ними касових апаратів); проблемами із кредитуванням банківським сектором;

◆ проблемами із банківським кредитуванням малого та середнього бізнесу, складностями в отриманні кредитів тощо.

Отже, проблеми розвитку малого і середнього підприємництва в Україні не дають можливість розкрити їх потенціал у створенні середнього класу в країні та стати дієвим механізмом забезпечення сталого економічного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агафонова Г. С. Середній клас як соціальна база українського центрризму [Електронний ресурс] / Г. С. Агафонова // Гілея. Науковий вісник. — 2009. — № 24. — Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_24/Gileya_24/P3.pdf.

2. Гетьман Є. Середній клас: приара чи реальність / Є. Гетьман [Електронний ресурс] // Економічна правда. — 2014. — 9 січня. — Режим доступу до журн.: <http://www.epravda.com.ua/publications/2014/01/9/412862/>

3. Державна служба статистики України/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

4. Законодавство України/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>

5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України / Законодавство України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

6. Попова И. П. Средниеслои, среднийкласс в российскомобществе — к проблемесоотнесения / И. П. Попова // Социологическииеисследования. — 2005. — № 12. — С. 65 – 76.

7. Юрчишин О. Ю. Формування та розвиток середнього класу населення в умовах трансформаційної економіки [Електронний ресурс] / О.Ю. Юрчишин // Вісник Прикарпатського університету. — 2008. — № 6. — Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua /portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/10.pdf.